

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

כתב כתובת מנה למי שכתובתה מאתיים

תיק בית הוראה שע"י בית הדין מס' 757-טא

נושא הדיון

מסדר קדושין שהכין כתובה לחופת תלמידו שנשא כלה תלמידת בית יעקב ממשפחה נכבדה, וכתב בה מנה בתורת איתתא, במקום כתובת מאתיים של בתולתא, ובתוספת הקבועה כתב לה בס"ה מאתיים זקוקים. כשהעירו להם לאחר החתונה שהכתובה חסרה, לא ידעו כלל מהענין, לא החתן ולא הכלה.

פסק דין

הכתובה פסולה. וכן הורה מרן הגריש"א שליט"א. לפיכך על הבעל לכתוב לה כתובה חדשה שבה יפרש עיקר כתובה מאתיים, ועד שיכתוב יתפיס לה מטלטלין כנגד כתובתה ויקבל עליו אחריות, עד שיהיה לו פנאי לכתוב.

המקורות לפס"ד

א. במשנה כתובות נד ז ריש א"פ: רבי מאיר אומר כל הפוחת לכתולה ממאתיים ולא למנה ממנה ה"ז ב"ז. ובגמ' שם נו ז כל הפוחת אפי' בתנאה, אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה, וכיון דאמר לית ליך אלא מנה לא סמכה דעתה והויא לה בעילתו ב"ז. ובצרייתא שם: רבי יוסי אומר רשאי וכו' הכא ידעה וקמחלה. ושם נו א: א"ל אביי והא אמר ר"ג אמר שמואל הלכה כר"מ בגזרותיו, אי הכי זיל כתוב לה. ופסק הרמב"ם אישות פ"י ה"ט אין פוחתין לכתולה ממאתיים ולא למנה ממנה, וכל הפוחת בעילתו ב"ז. אחד הכותב את הכתובה בשטר, ואחד שהעידו עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאה או מאתיים ה"ז מותר. וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתובתה ה"ז מותר לבעול עד שיהיה לו פנאי לכתוב. ושם פ"ב ה"ח התנה עמה לפחות מעיקר כתובה וכו' תנאו בטל שכל הפוחת לכתולה ממאתיים ולא למנה ממנה ה"ז בעילת זנות. וכ"פ השו"ע סי' סט סעי' ט א"פ שתנאו בטל ויש לה כתובה משלם, אפי' בעילתו ב"ז כיון שהיא סבורה שאין לה לא סמכה דעתה.

וצנידון דידן שהמסדר קדושין כתב צכתובה מנה במקום מאתיים הכתובה פסולה, ומה שכתב אח"כ תוספת של מאתים זקוקים אינו מוסיף על עיקר הכתובה יותר ממה שפורש בו, וגם לשיטת הצ"ח, שהציאו הצ"ש ס"י פו ס"ק טו והבית יעקב שם, שהמאתיים זקוקים כולל את עיקר הכתובה, ולא כהדרישה שם, מ"מ אינו כולל יותר מהמפורש בעיקר שהוא מאה ולא מאתיים. וע"כ גם לפי מה שפסק השו"ע חו"מ סי' מצ עפ"י משנה צ"ב קסה ב שאם היה כתוב בו למעלה דבר אחד ולמטה דבר אחר ואפשר לקיימם שניהם מקיימים אותם, אבל אם הם פותרים זה את זה כגון שכתוב למעלה מאה ולמטה מאתים או איפכא, הולכים אחר התחנות, צנידון דידן אין להכניס פירוש זר למאתיים זקוקים ולהכליל בהם מאתיים וזו של עיקר כתובה צניגוד למה שפורש בתחילת הכתובה שעיקר הכתובה אינו אלא מאה. וכן הורה מרן הגריש"א שליט"א (אמנם לפי מש"כ באילת אהבים כתובות נג א ד"ה ותצעי, דכשיש לה נדוניה כדי כתובתה יכולה למחול, דהא אינה קלה בעיניו להוציאה, י"ל דה"ה צניד"ד). ע"כ צריך לכתוב לה כתובה חדשה ויפרש בה שעיקר כתובתה מאתיים, ועד שיכתוב, יקבל צקנין להתחייב מאתים או יתפס לה מטלטלין צערך זה, וכמו שכתב הרמב"ם.

ואגב כך יש להציא מש"כ בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' קיח ואצהע"ז ח"ד סי' מ צדבר בעלת תשובה שנבעלה לישראל כשר ולא נפסלה מן הכהונה, שאם החתן יודע מזה יכול לכתוב כתובת מאתים, ומאחר שהתחייב בכך ליכא שום קפידא ומחוייב צכתובת בתולה אף אם באמת אינה בתולה, אם לא הטעתה אותו, ואינם צריכים לומר מזה כלום למסדר קדושין.

ב. כתב לה כתובת מנה במקום מאתיים והיא לא ידעה ולא הרגישה בחסרונה, וגם הוא לא ידע ולא הרגיש עד שהעירו לו, אם בזמן שלא ידעו היתה בעילתו צ"ז, עיי' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' אלף רמה (קעד) לענין כתובה שנכתבה ולא נחתמה ולא הרגישו צדבר, דכיון דטעמא הוי משום דסמכא דעתה, כיון דאיכתיבא כתובה, אע"ג דלא אחתימה, סמכה דעתה, שהרי נשי לאו דינא גמירי לדעת שהכל תלוי בחתימה, כיון דאיכא כתובה וקנין.

אברהם דוב לוינ.

ב

בהאי עובדא שכתב כתובה מנה לבתולה יש לדון עוד, דכל שעה ושעה קאי צאיסורא, אף אם אינו צא עליה, וכמש"כ הרמב"ם צפ"י מאישות ה"י וז"ל: הכונס את האשה ולא כתב לה כתובה וכו' או שמחלה כתובתה לבעלה וכו' חוזר וכותב עיקר כתובה אם רצה לקיימה לפי שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה ע"כ. וכ"פ צשו"ע סי' פו סעי' ג. ומשמע דאיסור זה "לשהות עם אשתו" היינו אף שלא צא עליה רק אם רצה לקיימה אסור לשהות עמה.

וא"כ י"ל דצניד"ד אף שכתב לה כתובת מנה, ואע"פ שתנאו בטל, אפ"ה בעילתו צ"ז כיון שסבורה שאין לה ולא סמכה דעתה, א"כ קאי גם בהאי איסורא "דאסור לשהות עם אשתו אפ"י שעה אחת", כיון דכתובה זו לאו כלום היא.

והנה צו"ע שם סעי' א' כתב: אסור להתייחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה. וצח"מ וצ"ש שם כתבו צ"ח דמהרמ"ם משמע דאין איסור והוה רק לכתחילה, שכתב צפ"י ה"ז ולריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה, משמע דאין איסור בדבר והוא רק לכתחילה. ועיי"ש צמ"מ שכתב דהטעם שריך לכתוב קודם כניסה לחופה דבעינן לכתחילה חופה הראויה לביאה שלא יחסר דבר אפי' מדצריהס. ע"כ. הרי דהוה רק דין לכתחילה, ולא שיש איסור בדבר וועיי' שעה"מ חופת חתנים סעי' ו' שגראה שאף למ"מ הוה איסור לכתחילה עיי"ש). ול"ע דאם כותב לה כתובה אחר החופה הרי צע"כ יהיה עמה שעה בלא כתובה והרי איכא איסורא, ובהכרח שריך לכתוב כתובה קודם החופה. ואפשר דלכן כתב צו"ע דאסור. ועיי' סמ"ג עשין מח (הוצא צמקו"ל שם) וז"ל: אמרו חכמים שאסור לשהות עם אשתו אפי' שעה אחת בלא כתובה לפיכך כותב "קודם כניסה לחופה" ואח"כ יהא מותר באשתו. ע"כ. הרי דהריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה משום האי איסורא דאסור לשהות וכו'. וכ"כ צו"ע אה"ע לצעל המרכבת המשנה סי' סו סעי' טז וז"ל: כיון שאסור לדור עם אשתו בלא כתובה לריך לכתוב כתובה "קודם" שיתייחד עמה "דהיינו כניסה לחופה". ע"כ. ועיי' מגילת ספר עשין דמ"ו ע"א ד"ה אמרו, שכן ביאר את דברי הסמ"ג.

ובעובדא דידן לאחר שכנסה לחופה ודאי כל שעה ושעה קאי בהאי איסורא דאסור לשהות עם אשתו, וחייב לכתוב לה כתובה אחרת אף אם לא יבא עליה. אך יש מקום לדון דצנד"ד - עד שנודע להס שהכתובה פסולה - לא תהא בעילתו צ"י עפ"י מש"כ בקובץ שיעורים כתובות אות רמג לפרש את הרשב"א הוצא צמ"ק כתובות עג א' דהאיסור לשהות בלא כתובה תליא בצוונתם, ולכן אם סבורים הם שיש לה כתובה וטועין, דבאמת אין לה כתובה, לא מיקרי צ"י צאוגג, דבלא כוונה לשם זנות אין איסור כלל, ולכן בנאצדה כתובתה והאשה אינה יודעת מזה שהכתובה נאצדה, מותר לשהות עמה. עיי"ש דצדריו. לפי"ז יש מקום לומר דצוונת דידן שכתב לה מנה והאשה לא ידעה שפיחת לה מכתובתה, דלא ידעה שכתובתה מאתיים, ולא שמה לב לזה, וגם החתן לא שם לב לזה שפיחת לה מכתובתה, ולמעשה הרי תנאו בטל ויש לה כתובה מאתיים מתנאי צ"י, כיון דאין כוונתה לשם זנות אפשר דהוה כנאצדה כתובתה ולא ידעה דמותר לשהות עמה. ול"ע. מדברי הרשב"א הנ"ל נראה כצו"ע הרדצ"י שהביא האצ"ד שליט"א.

ומש"כ ידי"ע האצ"ד שליט"א דעד שיכתוב יקבל בקנין שהוא חייב לה מאתיים זוז או יתפוס לה מטלטלין כנגד כתובתה, נראה דלריך להוסיף דכל זה הוא רק בשעת הדחק, וכמש"כ הרמ"א סי' סו סעי' א', ועיי"ש צח"מ ס"ק ו' דבשעת הדחק סמכינן על עידי קנין לפי שעה וכדעת הטור וכו', אבל צ"ח כתב דאפילו בשעת הדחק אין לפמוך על עידי קנין, אלא בהתפסת מטלטלין עיי"ש. והוסיף שם הח"מ והמחמיר תע"ב.

והתפסת מטלטלין דמהני עיי' שם סעי' ב' דבעינן שיקבל עליו אחריות ואז מותר לו לצעול עד שיהיה לו פנאי לכתוב ואז כותב לה מיד (טור). והצ"ש שם ס"ק ח' הוסיף אף דהאשה מרונה בלא אחריות אסור, והביא דהרי"ף והרמב"ם השמיטו זה ומשמע דאף בלא קבלת אחריות מותר. ועיי' באה"ט שם ס"ק ד' דאם מייחד לה קרקע מותר.

יהושע ווייס.